

عنوان: مدیریت و نظارت در مراکز بهداشتی درمانی کشور کد درس: ۲۰

گروه هدف: دانشجویان رشته بهداشت عمومی (هر دو گرایش)

تعداد واحد: ۲ (نظری)

مدرس: دکتر جعفر صادق تبریزی و دکتر علی جنتی

مدت: ۳۴ ساعت

مقدمه:

تأمین سلامت از بدو خلقت هدف اساسی جامعه بشری بوده و امروزه تأمین، حفظ و ارتقای سلامت تک تک آحاد جامعه یکی از اهداف و وظایف مهم و بنیادین دولت ها به ویژه دولت جمهوری اسلامی ایران می باشد. در نشست آلماتای قزاقستان در سال ۱۹۶۷ میلادی با تعیین استراتژی های مراقبت های اولیه بهداشتی درمانی انقلاب بزرگی در عرصه مدیریت سلامت به وقوع پیوست. به دنبال آن سازمان جهانی بهداشت در سال ۱۹۷۷ استراتژی بهداشت برای همه بر پایه چهار اصل بنیادین: عدالت اجتماعی، تناسب خدمات، کیفیت و اثربخشی را تعریف کرد که بر مبنای آن " تمامی مردم جهان باید به سطحی از سلامت دست یابند که از نظر اقتصادی و اجتماعی امکان زندگی مفید و مولد برای آنها فراهم گردد". این استراتژی در واقع سلامت را از یک موضوع فردی به یک موضوع اجتماعی- اقتصادی که کل کشور را تحت تأثیر قرار می دهد تبدیل کرد.

بر پایه "بیانیه آلماتا" و استراتژی "بهداشت برای همه" دولت جمهوری اسلامی ایران توسعه نظام سلامت را از اولویت های اساسی خود قرار داده و اقدام به پی ریزی و سامان دهی نظام بهداشتی، ایجاد هماهنگی درون بخشی و با سایر بخش ها، راه اندازی مراقبت های بهداشتی اولیه در جامعه، برقراری نظام ارجاع، تأمین منابع از جمله تأمین نیروی انسانی مورد نیاز و منابع مالی، برقراری فرایند مدیریت سلامت، برقراری نظام پایش و ارزشیابی خدمات بهداشتی درمانی و همکاری همه جانبه با سازمان بهداشت جهانی، نمود.

برای نیل به اهداف فوق طرح شبکه های بهداشت و درمان تدوین گردیده و طرح های گسترش شبکه های بهداشتی درمانی در سراسر ایران به مورد اجرا گذاشته شد. این طرح واحدهای عرضه خدمات بهداشتی درمانی، شرح وظایف، محدوده عمل، جمعیت تحت پوشش و نیروی انسانی مورد نیاز برای آنها را به طور دقیق مشخص میکرد. در این طرح خدمات بهداشتی درمانی در قالب خانه های بهداشت، مراکز بهداشتی درمانی روستائی، پایگاه های بهداشت شهری، مراکز بهداشتی درمانی شهری، بیمارستان ها و مراکز بهداشت شهرستان سازمان دهی و ارائه می گردد.

در این راستا، درس "مدیریت و نظارت در مراکز بهداشتی درمانی کشور" بر آن است تا ضمن آشنا ساختن دانشجویان با نظام شبکه مراقبت های اولیه بهداشتی و فعالیت های خانه های بهداشت و بهورزان، دانشجویان رشته بهداشت عمومی با گرایش های بهداشت خانواده و مبارزه با بیماریها را با اصول و ضوابط علمی پایش، نظارت و ارزشیابی فعالیت های خانه های بهداشت و بهورزان، و تهیه بازخورد های لازم برای بهبود عملکرد بهورزان و خانه های بهداشت در ارائه خدمات بهداشتی درمانی آشنا کند. بطوریکه در انتهای دوره، دانشجویان بتوانند توانایی مقدماتی لازم برای شناخت فرایند های خدمت در خانه های بهداشت، ارزشیابی و ارائه پس خوراند را کسب نمایند.

اهداف:

• هدف کلی:

آشنایی دانشجویان با نظام ارائه خدمات بهداشتی اولیه در ایران، نظارت و ارزشیابی فعالیت های خانه های بهداشت و بهورزان، و ارائه پس خوراند

• اهداف اختصاصی: دانشجویان در پایان ترم تحصیلی

۱. با مدیریت سیستم های سلامت و وظایف اصلی مدیران آشنا گردند.
۲. با جنبه های اقتصادی_ اجتماعی خدمات بهداشتی آشنا گردند.
۳. با شبکه مراقبت های اولیه بهداشتی آشنا گردند.
۴. با وظایف بهورزان در ارائه مراقبت های اولیه بهداشتی آشنا گردند.
۵. با نظارت و ارزشیابی فعالیت های خانه های بهداشت و بهورزان آشنا گردند.

• اهداف کاربردی (رفتار های ویژه عینی):

۱. آشنایی با مدیریت سیستم های سلامت و وظایف اصلی مدیران ؛ دانشجو در پایان ترم تحصیلی قادر باشد:
 - ۱-۱ مفاهیم و اصطلاحات رایج در مدیریت را تعریف کند.
 - ۱-۲ مهمترین وظایف یک مدیر را نام ببرد.
 - ۱-۳ جایگاه آموزش در مدیریت را شرح دهد.
 - ۱-۴ انواع برنامه ریزی را تعریف کند.
 - ۱-۵ مراحل و فرایند برنامه ریزی را توضیح دهد.
 - ۱-۶ سازماندهی را شرح دهد.
 - ۱-۷ جایگاه رهبری در سازمانهای سلامت را شرح دهد.
 - ۱-۸ ویژه گی های رهبری را توضیح دهد.
 - ۱-۹ ارزشیابی و نظارت را تعریف کند.
 - ۱-۱۰ ارزشیابی و نظارت اثر بخش را توضیح دهد.
۲. آشنایی با جنبه های اقتصادی_ اجتماعی خدمات بهداشتی ؛ دانشجو در پایان ترم تحصیلی قادر باشد:
 - ۲-۱ با شاخص اقتصادی و اجتماعی سلامت آشنا شوند .
 - ۲-۲ نقش سلامت و مراقبتهای اولیه در توسعه اجتماعی - اقتصادی جامعه را درک کنند.

۳. آشنایی با شبکه مراقبت های اولیه بهداشتی ؛ دانشجو در پایان ترم تحصیلی قادر باشد:

- ۳-۱ سیستم شبکه بهداشت و درمان شهرستان را توضیح دهد.
- ۳-۲ خانه بهداشت و مرکز بهداشتی درمانی روستائی را توضیح دهد.
- ۳-۳ پایگاه بهداشتی و مرکز بهداشتی درمانی شهری را شرح دهد .
- ۳-۴ مرکز بهداشت شهرستان را توضیح دهد.
- ۳-۵ مدیریت شبکه های بهداشتی درمانی در ایران را توضیح دهد.

۴. آشنایی با وظایف بهورزان در ارائه مراقبت های اولیه بهداشتی ؛ دانشجو در پایان ترم تحصیلی قادر باشد:

- ۴-۱ - با فرایند سرشماری سالیانه و ثبت و گزارش اطلاعات آشنا شوند .
- ۴-۲ - روشهای آموزش برنامه های سلامت ، تشکیل گروههای داوطلب و جلب مشارکت های مردمی را بدانند.
- ۴-۳ - با فرایند مراقبت از زنان باردار در خانه بهداشت آشنا شوند .
- ۴-۴ - با فرایند مراقبت از کودکان زیر ۶ سال در خانه بهداشت آشنا شوند .
- ۴-۵ - با فرایند ایمن سازی در خانه بهداشت آشنا شوند .
- ۴-۶ - فرایند مراقبت تنظیم خانواده و بهداشت باروری در خانه بهداشت را شرح دهند.
- ۴-۷ - فرایندهای مراقبت دانش آموزان و بهداشت مدارس در خانه بهداشت را توضیح دهند .
- ۴-۸ - با فرایندهای بهداشت محیط و حرفه ای در خانه بهداشت آشنا شوند .
- ۴-۹ - با فرایند بیماریابی ،مراقبت از بیماریها و گزارش بیماریها در خانه بهداشت آشنا شوند .
- ۴-۱۰ - با فرایند های مراقبت و درمان های مجاز در خانه بهداشت و سایر فعالیتهای موجود در خانه بهداشت آشنا شوند .

۵. آشنایی با نظارت و ارزشیابی فعالیت های خانه های بهداشت و بهورزان ؛ دانشجو در پایان ترم تحصیلی قادر باشد:

- ۵-۱ اهداف نظارت و ارزشیابی را توضیح دهد.
- ۵-۲ روش های نظارت و ارزشیابی را توضیح دهد.
- ۵-۳ ارزشیابی فرایند محور را تعریف کند .
- ۵-۴ نقش بهورزان در نظارت و ارزشیابی را توضیح دهد.
- ۵-۵ نقش مربی خانه های بهداشت در نظارت و ارزشیابی را توضیح دهد.
- ۵-۶ نحوه تهیه و پی گیری پس خوراند نظارت و ارزشیابی را شرح دهد.

روش آموزش:

شیوه آموزش دانشجو محور و مهارت محور بوده و کلاس درس با استفاده از منابع و سرفصل های تعیین شده در چارچوب ضوابط دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز به صورت مشارکتی، کار در گروه های کوچک، بحث جمعی، ارائه گزارش دانشجویان درباره نتیجه فعالیت های تیمی و پرسش و پاسخ اداره خواهد شد.

برنامه اجرایی:

محتوی	تاریخ	جلسه (۲ ساعت) اول
معارف، معرفی درس و ارائه طرح درس، تعاریف و اصطلاحات رایج در مدیریت سلامت (گروه بندی دانشجویان برای کار در گروه های کوچک)	۸۷/۸/۵ مشترک	
وظایف مدیران و آموزش در مدیریت	۸۸/۷/۱۲ دکتر تبریزی	دوم
برنامه ریزی و سازمان دهی	۸۸/۷/۱۹ دکتر تبریزی	سوم
رهبری، ارزشیابی و نظارت	۸۸/۷/۱۹ دکتر تبریزی	چهارم
جنبه های اقتصادی-اجتماعی خدمات بهداشتی درمانی	۸۸/۷/۲۶ دکتر جنتی	پنجم
شبکه بهداشت و درمان شهرستان	۸۸/۸/۳ دکتر تبریزی	ششم
سازمان و مدیریت شبکه های بهداشت و درمان در ایران	۸۸/۸/۴ دکتر تبریزی	هفتم
مرور مطالب ارائه شده در نیم ترم اول، آزمون میان ترم	۸۸/۸/۱۰ دکتر تبریزی-جنتی	هشتم
وظایف بهورزان در ارائه خدمات بهداشتی درمانی (فرایند سرشماری سالیانه -آموزش بهداشت - تشکیل گروه های داوطلب و شوراهای محلی بهداشت)	۸۸/۸/۱۷ دکتر جنتی	نهم
فرایند مراقبت از زنان باردار - فرایند مراقبت از کودکان زیر ۶ سال (بهداشت دهان و دندان آموزش تغذیه)	۸۸/۸/۲۴ دکتر جنتی	دهم
فرایند بهداشت باروری و تنظیم خانواده - فرایند ایمن سازی	۸۸/۹/۱ دکتر جنتی	یازدهم
فرایند مراقبت از دانش آموزان - بهداشت محیط - بهداشت حرفه ای	۸۸/۹/۱ دکتر جنتی	دوازدهم
سایر موضوعات مثل (بازدید منزل - پروتکل درمانی بیماریهای قابل درمان در خانه بهداشت کمکهای اولیه - باز توانی	۸۸/۹/۸ دکتر جنتی	سیزدهم
اهداف و روش های مختلف نظارت و ارزشیابی	۸۸/۹/۲۲ دکتر جنتی	چهاردهم
نظارت و ارزشیابی فرایند محور	۸۸/۹/۲۹ دکتر تبریزی	پانزدهم
چگونگی نظارت و ارزشیابی و ارائه پس خوراند برای بهورزان	۸۸/۹/۳۰ دکتر تبریزی	شانزدهم
آزمون پایان ترم		هفدهم

راهنمای مطالعاتی دانشجویان:

انتظار میرود دانشجویان عزیز مطابق طرح درس ارائه شده قبل از حضور در کلاس مطالب درسی را مرور کرده و درگروه های کاری و در بحث ها مشارکت فعال داشته باشند، چرا که حضور ذهن عزیزان منجر به یادگیری عمیق تر خواهد گردید.

انتظار داریم دانشجویان مطابق برنامه توافق شده در کلاس و برنامه اجرایی مندرج در طرح درس، به صورت موثر در کارهای تیمی مشارکت داشته، نقش های مختلف در یک تیم موثر (رهبر، عضو، منشی و گزارشگر) را در عمل تمرین کنند و نتیجه فعالیت ها و بحث های انجام گرفته در گروه را توسط گزارشگر گروه ارائه دهند. انتظار می رود همه دانشجویان در بحث های کلاسی مشارکت فعال داشته باشند، بطوریکه محوریت آموزش متوجه دانشجویان گردیده و به طور مداوم دانشجو و مدرس در نقش یکدیگر ظاهر شوند.

انتظار می رود دانشجویان بر اساس مطالب تدریس شده در باره شناخت فرایند و ارزشیابی آن، مراحل یک فرایند را به صورت تیمی مستند کرده و نحوه ارزیابی عملکرد فرایند را به صورت مکتوب ارائه دهند. امید آن داریم تا ضمن بهره گیری از آموخته ها در زندگی فردی و بکار گیری آنها در موقعیت های شغلی آینده، مشاوره آگاه و امین برای دیگران باشیم تا با تکیه بر بینش صحیح، آگاهی و بهره جستن از خرد جمعی فردایی نیکوتر برای ایران عزیزمان ترسیم نماییم.

منابع:

۱. پیله رودی سیروس؛ "خدمات مدیریتی در شبکه بهداشت و درمان شهرستان"، انتشارات وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، تهران، ۱۳۷۸
۲. پیله رودی سیروس؛ "شبکه بهداشت و درمان شهرستان"، انتشارات وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، تهران، ۱۳۷۶
۳. اساتید دانشگاه های علوم پزشکی کشور، "کتاب جامع بهداشت عمومی" جلد دوم، فصل هفتم، انتشارات ارجمند، تهران، ۱۳۸۳

ارزشیابی:

ارزشیابی نهایی دانشجویان شامل موارد زیر خواهد بود:

۱. فعالیت های کلاسی (شرکت در کلاس، شرکت موثر در کار های گروهی و مشارکت در مباحث)
۲. آزمون میان ترم (کتبی)
۳. آزمون پایان ترم شامل دو بخش خواهد بود: بخش اول به آزمون کتبی (مطابق برنامه امتحانات دانشکده بهداشت و تغذیه) اختصاص داشته و بخش دوم شامل کار عملی در مستند کردن یک فرایند خدمت بهداشتی، نحوه ارزیابی آن و ارائه گزارش در زمان آزمون پایان ترم) خواهد بود.

با آرزوی توفیق

دکتر تبریزی، دکتر جنتی